खाकारत्वात् ९हिमालयात् भूमौ गङ्गापतनगुहायां स्त्री ङीष् ।

गोमूत्र न० ६त० । (चोना) इति ख्याते गोर्मूत्रे गोशब्दे २६८१ पृ० तद्गुणाद्युक्तम् । "शुद्धिर्विजानता कार्य्या गोमूत्रेणोदकेन वा ।" "गोमूत्रमग्निवर्णं वा पिबेदुदकमेव वा" "गोमूत्रेण चरेत् स्नानं द्वौ मासौ नियतेन्द्रियः" मनुः ।

गोमूत्रिका स्त्री गोर्मूत्रस्येव गतिरस्त्यत्र ठन् । चित्रालङ्कारभेदे तल्लक्षणमलङ्कारशब्दे ३९२ पृ० दृश्यम् । सा च पादार्द्धश्लोकविपरीतभेदाच्चतुर्विधा । दिङ्मात्रमुदाह्रियते"

प्र । वृ । त्ते । वि । क । सा । द्वा । नं । सा । ध । ने । प्य । वि । षा । दि । भिः । व । वृ । षे । वि । क । स । द्वा । नं । यु । ध । मा । प्य । वि । षा । णि । भिः ।

माघे १९ स० ४६ श्लोके तल्लक्षणान्तरं मल्लिनाथोक्तं यथा "वर्णानामेकरूपत्वं यद्येकान्तरमर्द्धयोः । गोमूत्रिकेति तत् प्राहुर्दुष्करं तद्विदो विदुः" ।

षोडशकोष्ठद्वये पङ्क्तिद्वये द्वयं द्वयं क्रमेण विलिख्य एकान्तरविनिमयेन वाचने श्लोकनिष्पत्तिरिति तदुद्धारः । गोमूत्रप्रकारः प्रकारे स्थूला० कन् टापि अत इत्त्वम् । गोमूत्रतुल्ये वक्रसरलप्राये ३प्रचारादौ । "गोमूत्रिकाप्रचारेषु" दशकु० "गोमूत्रतुल्यवक्रसरलप्रचारेषु" (ताम्बुडु) ख्याते ४तृणभेदे स्त्री राजनि० ।

गोमृग पु०स्त्री गवाकृतिर्मृगः । गवये तस्य गवाकृतित्वात् तथात्वम् । "अश्वस्तूपरो गोमृगस्ते प्राजापत्याः" यजु० २४।१। स्त्रियां जातित्वात् ङीष् ।

गोमेद पु०गौरिव मेद्यति मिद–अच् । १मणिभेदे २द्वीपभेदे तन्नामनिरुक्तिर्यथा "गोमेदे गोपतिर्नाम राजाभूद्गोसवोद्यतः । याज्योऽभूद्वह्निकल्पानामौतथ्यानां मनोः कुले । स तेषु हरियज्ञाय प्रवृत्तेषु भृगून् गुरून् । वव्रे, तं गोतमः कोपादशपत् सोऽगमत् क्षयम् । यज्ञवाटेऽस्य तागावो दग्धाः कोपाग्निना मनेः । तन्मेदसा महीच्छन्ना गोमेदः स ततोऽभवदिति" युक्तिकल्पतरुः । ३प्लक्षद्वीपस्थे वर्षाचलभेदे तद्वर्षोपक्रमे" मर्य्यादाकारकास्तेषां तथान्ये वर्षपर्वताः । सप्तैव तेषां नामानीत्यभिधाय "गोमेदश्चैव चन्द्रश्च नारदो दुन्दुभिस्तथा । सोमकः सुमनाः शैलो वैभ्राजश्चैव सप्तमः" विष्णु पु० । स्वार्थे क । मणिभेदे तस्य परीक्षादियुक्तिकल्पतरावुक्तं यथा "हिमालय वा सिन्धौ वा गोमेदमणिसम्भवः । स्वच्छकान्तिर्गुरुः स्निग्धो वर्णाढ्यो दीप्तिमानपि । वलक्षः पिञ्जरो धन्यो गोमेद इति कीर्त्तितः । चतुर्द्धा जातिभेदस्तु गोमेदेऽपि प्रकाश्यते । ब्राह्मणः शुक्लवर्णः स्यात् क्षत्रियो रक्त उच्यते । आपीतो वैश्यजातिस्तु शूद्रस्त्वानील उच्यते । छाया चतुर्विधा श्वेता रक्ता पीताऽसिता तथा । गुरुप्रभाढ्यः सितवर्णरूपः स्निग्धो मृदुर्वातिमहापुराणः । स्वच्छस्तु गोमेदमणिर्धृतोऽयं करोति लक्ष्मीं धनधान्यवृद्धिम् । लघुर्निरूपोऽतिखरोऽन्यमानः स्नेहोपलिप्तो मलिनः खरोऽपि । करोति गोमेदमणिर्विनाशं सम्पत्तिभोगे बलवीर्य्यराशेः । ये दोषा हीरके ज्ञेयास्ते गोमेदमणावपि । परीक्षा वह्नितः कार्य्या शाणे वा रत्नकोविदैः ॥ स्फटिकेनैव कुर्वन्ति गोमेदप्रतिरूपकम् । शुद्धस्य गोमेदमणेस्तु मूल्यं सुवर्णतो द्वैगुणमाहुरेके । अन्ये तथा विद्रुमतुल्यमूल्यं तथा परे चामरतुल्यमाहुः । चतुर्विधानामेषान्तु धारणं परिसम्मतम्" । स च जलकालुष्यशोधकः यथाह सुश्रुतः "तत्र (जले) सप्त कालुष्यप्रसाधनानि भवन्ति तद्यथा कतकगोमेदकविसग्रन्थिसैवालमूलवस्त्राणि मुक्तामणिश्चेति" । स्वार्थे क । द्वीपभेदे । "शाकं ततः शाल्मलमत्र कौशं क्रौञ्चं च गोमेदकपुष्करे च । द्वयोर्द्वयोरन्तरमेकमेकं समुद्रयोर्द्वीपमुदाहरन्ति" सि० शि० ।

गोमेदसन्निभ पु० गोमेदेन तुल्यः नित्यस० । दुग्धपाषाणे राजनि० ।

गोमेध पु० मेध–वधे आधारे घञ् ६त० । गोसवाख्ये यज्ञभेदे गोसवशब्दे विवृतिः "गवां मेधमवाप्नोति अप्सरोभिश्च मोदते" भा० आनु० १०९ अ० ।

गोऽम्भस् न० ६त० । गोमूत्रे राजनि० ।

गोयज्ञ पु० गवा कृतो यज्ञः । १गोसवयज्ञे तच्छब्दे विवृतिः । गा उद्दिश्य यज्ञः । श्रीकृष्णेन गोपानां हितार्थं वृन्दावने प्रवर्त्तिते गोवर्द्धनगिरियज्ञसहिते गवां महोत्सवकारके २व्यापारभेदे तत्तथा हरिवं० ७३ अ० । "शरद्येवं सुशस्यायां प्राप्तायां प्रावृषः क्षये । नीलचन्द्रार्कवर्णैश्च रचितं बहुभिर्द्विजैः । फलैः प्रवालेन घनमिन्द्रचापघनोपमम् । भवनाकारविटपं लतापरममण्डितम् । विशालमूलविततं पवनाभोगधारिणम् । अर्चयामो गिरिं देवं गाश्चैव सविशेषतः । सावतंसैर्विषाणैश्च बर्हापीडैश्च दंशितैः । घण्टाभिश्च प्रलम्बाभिः पुष्पैः शारदिकैस्तथा । शिवाय गावः पूज्यन्तां